

MEANING AS A LEADING SUBJECTIVE ELEMENT IN THE STRUCTURE OF CONSCIOUSNESS

VARE Irina

Abstract. *Sense is a special psychological reality, without which it is impossible to identify categories such as consciousness, personality, behavior and activities. Concept of meaning indicates that consciousness because of its accessories to a living subject is not only co-knowledge, but also attitudes and values ??expressed in the functioning of the processes of activity of specific individuals.*

Meaning is one of the main generators of consciousness creates bias human consciousness, connects the values ??of the reality of human life, including the concepts, values??, motivations, skills, actions and behavior, social norms, roles, ideals and values??, perceived as «sense - for – me». Being a product of the intrinsic activity of consciousness, reflection, introspection or being unconscious, determines the orientation of the subject in human life and consciousness as manifested in a sense, interest, emotion, meaning, experience. Personal sense of consciousness is referred to as a unit, and hence may accompany or hinder the choice of a decision, indicating the optimum ratio objective with the subjective life of the individual and thus determine the place and role of human in the system of individual and social positions.

Keywords: *meaning, sense sphere, consciousness, meaning, personal meaning.*

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТСТВА ЯК ПРЕДМЕТ СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

УДК 378.937+378.125

Мірошніченко О.В.

У статті розкрито сутність поняття «самостійна робота» у контексті підготовки студентів. Розглянуто погляди А. Дістерверга, Ж-Ж. Руссо, І. Песталоцці, Я. Коменського, К. Ушинського, П. Гальперіна, І. Харламова та ін.

Ключові слова: *самостійна робота, самостійне мислення, самостійність, активність, пізнавальна діяльність.*

В статье раскрывается сущность понятия «самостоятельная работа» в контексте подготовки студентов. Рассмотрены взгляды А. Дистерверга, Ж-Ж. Руссо, И. Песталоцци, Я. Коменского, К. Ушинского, П. Гальперина, И. Харламова и др.

Ключевые слова: *самостоятельная работа, самостоятельное мышление, самостоятельность, активность, познавательная деятельность.*

The article outlines the essence of “individual work” concept in the context of students’ education. It describes the views of A. Disterveg,

Zh. Russo, I. Pestalotsi, Y. Komensky, K. Ushynsky, P. Halperin, I. Kharlamov and others.

Key words: *individual work, individual thinking, independence, activity, cognition.*

Проблема дослідження. На сучасному етапі соціально-економічного і політичного розвитку України в умовах утвердження ринкових відносин перед вищими навчальними закладами постає завдання: підготувати високоосвічену особистість, яка вмітиме самостійно здобувати необхідні знання, уміло застосовувати їх на практиці для розв'язання новопоставлених соціальних та навчальних проблем, гнучко пристосовуватись до ситуацій, що постійно змінюються; бачити труднощі, які виникають в реальних освітніх процесах і знаходити шляхи їх раціонального подолання, використовуючи саме сучасні технології. У державній програмі «Концепція педагогічної освіти» зазначається, що основна мета української системи освіти — створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, сформувані покоління, здатне навчатися упродовж усього життя.

Аналіз дослідження. Аналіз наукових підходів до вивчення проблеми організації самостійної роботи студентів у процесі навчання дає нам можливість виділити серед них такі: філософський (А. Дістерверг, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, П. Саух та ін.); психологічний (Б. Ананьєв, І. Зимняя, Л. Виготський, П. Гальперін, С. Рубінштейн та ін.); історико-педагогічний (Я. Коменський, К. Ушинський, О. Сухомлинський та ін.); загально-педагогічний (С. Гончаренко, О. Дубасенюк, В. Козакова, О. Мороз, П. Підкасистий, І. Харламов та ін.).

Зокрема, А. Дістерверг наголошував про необхідність активного використання в навчально-виховному процесі самостійної роботи. Самодіяльність він визначав як принцип виховання, що сприяє характеру розвиваючого навчання. На його думку, істинне призначення особистості — «Бути самостійним в прагненні до розумових цілей» [2, 182]. А. Дістерверг стверджував, що намагання особистості думати, досліджувати, шукати, діяти самостійно покращує організацію пізнавального процесу, а педагог повинен сприяти розвитку самостійності та зацікавленості.

Ідею активізації пізнавальної діяльності засобами самостійної роботи розвивав і Ж.-Ж. Руссо. Він вважав, що учень за допомогою метода самостійної роботи, «...добре направленої свободи, а не насильства», може досягти «...набагато ясні і вірні поняття» [8, 165].

На думку І. Песталоцці, самостійна робота є обов'язковою умовою успішного навчання. Педагог вказував, що необхідно виховувати особистість з розвиненим бажанням самостійно набувати знання. Інтелектуальний розвиток здійснюється у «діловому» занятті, тому що саме на ньому можна відразу виявити недоліки, внести певні корективи. Він зазначав, що «у дітей виникає прагнення досягти самостійності через власну діяльність, засноване на усвідомленні своїх сил» [6, 78].

Зауважимо, що роль самостійної роботи у пізнавальній діяльності особистості чи не найсистемно розглядав Я. Коменський. У його працях підкреслюються особливе значення самостійності у навчанні. Він вважав, що істинні

знання можна набути за допомогою самостійних спостережень та чуттєвої наочності. Педагог підкреслював, що навчання повинне бути таким, коли у особистості «розплющуються очі для добровільного й самостійного пізнання предметів» [5, 124].

Ідеї вітчизняного педагога К. Ушинського про самостійну роботу стали неоціненним внеском у педагогічну науку. Зокрема, важливою метою в пізнавальній діяльності вчений вважав розвиток самостійного мислення. Він у своїх працях надавав великого значення розробленню різних видів самостійної роботи, формам та методам її проведення на заняттях. Вчення К. Ушинського про активізацію навчальної діяльності учнів та підсилення їх самостійної роботи були надзвичайно корисними для подальшого удосконалення педагогічної теорії і практики.

Мета статті. Ставили за мету розглянути сутність поняття «самостійна робота» у контексті підготовки студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спираючись на науковий доробок педагогів класиків, сучасні науковці (зокрема, І. Зимняя) самостійну роботу трактують як цілеспрямовану діяльність суб'єкта, внутрішньо мотивовану, розподілену самим суб'єктом на сукупність необхідних для виконання дій, яка коригується суб'єктом у процесі і в результаті діяльності.

У цьому зв'язку психологи більш категоричні. Так, П. Гальперін стверджує, що самостійна робота є рушійною силою навчального процесу [1, 82].

І. Харламов розуміє самостійну роботу як активну пізнавальну самостійну діяльність. У цьому значенні її можна застосовувати за наявності майже всіх форм і методів. Науковець вважає самостійною й активною розумову роботу у процесі бесід, особливо, в тих випадках, коли суб'єкти навчання спрямовуються до самостійного «відкриття» нових знань.

Є й інша позиція, у межах якої дослідники (Р. Срода, В. Стрекозин, Є. Голант та ін.) визначають самостійну роботу студентів як вид пізнавальної діяльності та вважають, що самостійна робота є органічною частиною навчального процесу. Є Голант окреслює розвиток самостійності учнів у трьох, тісно пов'язаних напрямках:

- самостійність у процесі навчальної діяльності;
- самостійність у практичній діяльності;
- організаційно-технічна самостійність, до якої відносяться вміння складати план роботи, розподіляти час його реалізацію, готувати необхідні обладнання.

Проблему самостійної роботи Р. Срода розглядає у ракурсі підвищення мисленевої активності учнів у процесі засвоєння знань.

Під самостійною роботою науковці (Ю. Бабанський, А. Богоявленська, Є. Єсіпов) розуміють: різноманітні види робіт, які виконуються без безпосередньої участі викладача, але регламентовані його завданням, що виконуються з різним ступенем самостійності, при прояві студентами зусиль і активності. За словами Є. Єсіпова, успіх у навчанні не можливий без активності студентів у цьому процесі.

О. Афанасьева, М. Скаткін небезпідставно вважають, що самостійна робота є засобом активізації пізнавальної діяльності студентів, яка сприяє формуванню особистості, вчить творчо вирішувати завдання, самостійно критично

мислити, формувати та захищати власні переконання, безперервно поповнювати та поновлювати власні знання та застосовувати їх з метою творчого перетворення дійсності, поєднувати теорію з практикою.

До того ж М. Скаткін розділяв такі поняття як «активність» та «самостійність». Він виявив, що активність не завжди співвідноситься з самостійністю. Слід розрізняти активність виконавчу та творчу, суттєвою ознакою творчості вважається новизна продукту діяльності або новизна способу вирішення завдання. У процесі навчання розрізняють новизну двох видів: суб'єктивну та об'єктивну [9].

Поглибленню наукових уявлень про педагогічну сутність самостійної роботи сприяє доробок П. Підкасистого, який розрізняє самостійну роботу й самостійну діяльність студентів. Самостійну роботу П. Підкасистий розуміє «як дидактичний засіб навчання, штучну педагогічну конструкцію» [7], за допомогою якої педагог організує діяльність суб'єктів навчання як на уроці, так і у процесі виконання домашнього завдання. Крім того, суб'єкти навчання беруть участь у різномірних процесах навчального пізнання під час виконання того чи іншого типу й виду самостійної роботи. Самостійна діяльність розглядається автором як «цілеспрямований процес, що організується й виконується у структурі навчання для розширення конкретних навчально-пізнавальних завдань» [7].

У дослідженнях П. Підкасистого, М. Гарунова пропонується навіть класифікація типів самостійних робіт:

- самостійна робота, що передбачає відтворення за зразком — така робота виконується у повному обсязі на основі зразка. При виконанні таких завдань пізнавальна активність та самостійність студентів не розвиваються;

- евристична самостійна робота — її ефективність обумовлюється поєднанням пояснювально-спонукального та спонукального методів викладання;

- реконструктивно-варіативна самостійна робота — у такій роботі містяться пізнавальні завдання, що вимагають аналізу незнайомої проблемної ситуації та одержання необхідної інформації. Для вирішення цих завдань використовуються раніше засвоєні знання;

- творча робота — в ході її виконання відбувається безпосередня участь учня у виробленні принципово нових для нього знань, проявляється найвищий рівень пізнавальної активності та самостійності учнів.

Самостійність стає професійно необхідною якістю особистості будь-якого спеціаліста, підкреслює А. Цюприк. Отже, у вищій школі самостійна робота студентів посідає вагоме місце. Вона передбачає обов'язкове оволодіння прийомами самостійного набуття знань та їх наступного творчого використання. Результатом навчання має бути відкритий і сприйнятливий до всього нового та прогресивного інтелект [10]. Організація розумової діяльності забезпечує сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування, узагальнення, готовність до пошуку необхідного рішення. Студент тим самим розвиває самосвідомість, самодисципліну, особисту відповідальність, отримує задоволення від самовдосконалення, самопізнання, самореалізації.

Г. Коджаспірова розглядає самостійну роботу — як такий вид пізнавальної діяльності, який передбачає певний рівень самостійності, що вміщує відповідні структурні компоненти, від постановки проблеми до здійснення контролю,

самоконтролю й корекції з діалектичним підходом переходом від виконання найпростіших видів роботи до більш складних, що носять пошуковий характер, з постійною трансформацією керівної функції педагога шляхом переходу у форми орієнтації й корекції з поступовою передачею всіх функцій студенту [3].

Вважаємо конструктивною позицію В. Буряк щодо сутності самостійної роботи. Науковець уважає, що розкриття характерних ознак самостійної роботи можливе тільки при єдиному аналізі її зовнішньої й внутрішньої сторони. Зовнішня сторона зумовлюється освітніми функціями педагога, а внутрішня — пізнавальними функціями осіб, які навчаються, при чому завдання останніх набагато складніше від завдання педагога [4]. Таку ж позицію поділяє В. Козакова, яка також уважає самостійну роботу студентів специфічним видом діяльності навчання, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, а формування його вмій, знань і навичок відбувається опосередковано через зміст та методи всіх видів навчальних занять.

Висновки. Отже, є всі підстави вважати, що складність окресленої проблеми пов'язана з тим, що ще й досі відсутня єдина думка дослідників щодо змістовного наповнення поняття «самостійна робота студентів ВНЗ». На нашу думку, варто виходити з того, що самостійна робота студента передбачає його пізнавальну діяльність за будь-якої форми навчального заняття. Найчастіше самостійну роботу визнають як вид навчальних занять, особливістю яких є відсутність викладача в момент навчальної діяльності студента. Вона забезпечує поглиблене засвоєння студентами не тільки програмного навчального матеріалу з дисциплін, що вивчаються, але й активізує мислення, пробуджує зацікавленість, сприяє більш повному розкриттю їх здібностей, формує моральні й вольові якості: організованість, наполегливість, допомагає майбутнім фахівцям глибше осмислити матеріал, підвищує їх творчу активність. Тому саме організація самостійної роботи студентів як суб'єктів навчання стає однією з центральних проблем навчального процесу сучасної вищої школи.

Література:

1. Гальперин П.Я. Методы обучения и умственное развитие ребенка. — М., 1985.
2. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения. — М. : Учпедгиз, 1956. — 376 с.
3. Коджаспирова Г.М. Педагогика: Практикум и методические материалы. / Г.М. Коджаспирова. — М. : ВЛАДОС, 2003. — С. 35.
4. Кондрашова Л.В. Индивидуальная работа студентов по педагогике / Кондрашова Л.В., Буряк В.К., Гапоненко Л.А. — Кр. Пог. : КГПУ, 2005. — 155 с.
5. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения /Под ред. А.А. Красновицкого. — М. : Учпедгиз, 1955. — 404 с.
6. Песталоцци И.Т. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. /Редкол.: В.Н. Столетов и др; Под ред. В.А. Ротенберга, В.М. Клерика. — М. : Педагогика, 1981. — Т. 2. — 416 с.
7. Підкасиетий, І.Ф. Педагогічні технології [Текст]: навч. посібник /І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов; за заг. ред. І.Ф. Прокопенко. — Х. : Колегіум, 2006. — 224 с.

8. Руссо Ж.-Ж. Эмиль или о воспитании: Пер. с франц. М.А. Энгельгардт. –С.-Пб. : Изд. газ. "Школа и жизнь", 1962. – 489 с.

9. Скаткин М.Н. Методология и методика педагогических исследований / М.Н. Скаткин. –М. : Педагогика, 1986. – 150с.

10. Цюприк А. Результати самостійної роботи студентів під час вивчення суспільних дисциплін / А. Цюприк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 1.

ORGANIZING THE STUDENTS' INDIVIDUAL WORK AS A SUBJECT OF CONTEMPORARY RESEARCHES

Miroshnichenko O.V.

Abstract. Before higher education institutions the task: to prepare highly educated person that will be able to acquire the necessary knowledge, skill to apply them in practice to solve the newly established social and educational problems, to adapt to the situations that are constantly changing; to see the difficulties that arise in real processes and to find ways of their rational overcome using the modern technology.

Based on the scientific heritage teachers of classics, modern scientists (in particular I. Winter) independent work is interpreted as a purposeful activity of the subject, internally motivated, distributed by the entity to the collection required to perform actions, which is adjusted by the subject in the process and the result of the activity.

Under the independent work of scientists (Y. Babinski, A. Epiphany There. Esipov) understand different types of work that are performed without the direct involvement of the teacher, but regulated his task with varying degrees of independence, when the manifestation of student effort and activity.

Should proceed from the fact that the independent work of the student assumes its cognitive activity in any form of training. Often independent work is recognized as a form of educational practice, the feature of which is the absence of the teacher at the time of student learning activities. It provides in-depth learning by the students not only program of educational material on the subjects, but also activates thinking, awakens interest, contributes to a more complete disclosure of their abilities, forms of moral and volitional qualities: discipline, perseverance, helps future professionals understand the material, increases their creativity.

ІДЕЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ТВОРІ ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА «ПОВЧАННЯ ДІТЯМ»

УДК 37.035.6 094(477) 11"

Ткачов С.І.

В статті раскрыта актуальність формування умінь і навичок здорового способу життя. По результатам сучасних досліджень вітчизняних учених приведені обобщені дані про стан фізичної підготовленості школярів. На основі аналізу тексту твору Володимира Мономаха «Повчання дітям»